

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Kultuuriteaduste instituut
Eesti ja võrdleva rahvaluule osakond

Liisi-Reet Reinet

**Naiste pahed. Naiste negatiivsete omaduste kujutamine 1931.
aasta Abielulehtedes ja Eesti rahvalaulude antoloogia (1971)
regilauludes**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Merili Metsvahi, PhD
eesti ja võrdleva rahvaluule vanemteadur

Tartu 2018

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. Allikad ja meetodid	5
2. Pahe kui sotsiaalne konstruktsioon.....	7
3. Naiste omadused.....	10
4. Naiste pahed	13
4.1 Naiste välised halvad omadused.....	13
4.2 Naiste halvad iseloomujooned	18
4.3 Naiste halvad kombed ja käitumine.....	22
Kokkuvõte	36
Summary	39
Kasutatud kirjandus	40
Kasutatud veebilehed.....	42

Sissejuhatus

Rahvaluule annab üsna palju aimu sellest, millisena nähakse naiselikke omadusi ja millist naisetüüpi väärtustatakse. Selguvad nii naise füüsiliste omaduste eelistused kui ka soovitused selle kohta, milline peaks olema naise iseloom. Ilmnevad väärtusliku naise omadused, keda kosida soovitatakse.

Sellistest hinnatud omadustest teeb ülevaate Ülo Tedre toimetatud “Eesti rahvalaulud. Antoloogia.” 3. köide, milles on välja toodud peatükid “Laulud noortest ja nende omavahelistest suhetest” ja “Laulud abielust”. Nendes peatükkides tehakse juttu sellest, millist peretüüpi endale soovitakse ja millise eest hoiatatakse – “Ei taha rikat, vaid töökast”, “Ära võta mõisast, võta talust” –, ning hoiatatakse näiteks tige ja õela naise eest. Lauludes kajastuvad olulised ühiskonna hinnangud: milliseid omadusi peetakse naiselikuks ning mehelikuks.

1930. aastate alguses ilmunud Abielulehti sirvides märkas üsna palju teemasid naiste puuduste ja pahede kohta. Näiteks on ühes lehes välja toodud 10 käsku abielunaietele ning mitmel korral viidatakse selle, et naised suunavad artiklid on algupäraselt ilmunud Ameerika ajakirjanduses. See ajendas mind edasi uurima.

Töös uurin Abielulehtede ja rahvaluuletekstide põhjal, milliste pahedega naised mehed abielunaieteks ei soovinud. Vaatlen negatiivseid kirjeldusi naiste kohta ning analüüsin kuvandit pahelisest naisest Abielulehtedes ja regilauludes. Minu esitatud näited on võetud 1931. aasta Abielulehtedest. Valik tuleneb materjali rohkusest ning heast ülevaatest naiste pahelisuse ja abielukõlbluse kohta Abielulehtedes. Rahvaluuletekstid olen valinud Ülo Tedre toimetatud teosest “Eesti rahvalaulud. Antoloogia.” 3. köide. Sellise valiku olen teinud selle tõttu, et arhiivimaterjal on liiga mahukas ning sellise materjali läbi töötamine osutuks liiga suureks ettevõtmiseks.

Töös tehtud järeldused ei kehti kogu olemasoleva rahvalaulumaterjali kohta, vaid põhinevad ainult Ülo Tedre toimetatud eesti rahvalaulude antoloogia 3. köites esinenud lauludele. Laulud olen valinud teemale iseloomulike sõnade ja parastava suhtumise esinemisel ja selle järgi, kui on väljendatud, millise naisega ei tohiks abielluda. Antud allikad valisin võrdluseks sellepärast, et nii Abielulehed kui valitud rahvaluuletekstid annavad hea ülevaate naiste pahelisusest, täiendavad teineteist, annavad aimu maa- ja linnanaiste erinevusest ning väljendavad väga konkreetselt suhtumist naiste omadustesse.

Töös selgitan, mis on pahe, lähtudes sotsiaalkonstruktivistlikust vaatepunktist, toon välja naiste omadused ja peamised naistele hinnangu andmise kategooriad: füüsilised ja

välimumst puudutavad teemad, iseloomu pahed ja taunitava käitumise. Tööga heidan valgust naiste pahedele, mis võisid saada meeste jaoks tulevase naise kosimisel oluliseks.

1. Allikad ja meetodid

Selles töös kasutatavateks allikateks on Ülo Tedre toimetatud „Eesti rahvalaulud. Antoloogia.“ 3. köide, mis on ilmunud 1971. aastal, ja Abielulehed. Rahvalaulude antoloogia 3. köitest kasutasin 1. ja 3. vihikut. Antoloogias on regilaulud temaatiliselt jaotatud ning see annab võimaluse kergesti leida minule vajalikku teemat puudutavaid laule.

Esimesest vihikust kasutasin peatükki „Laulud noortest ja nende omavahelistest suhetest“. Sealt valisin teemaplokid „Neiud“ ja „Kosjateemad“. Kolmandast vihikust on kasutatud kahte laulu peatükist „Laulud abielust“, millest kasutasin „Abielumehe elu“ teemaplokki. Laulude valiku tegin peamiselt selle järgi, mis sõnumit laulude sisu edasi annab. Minu käsitletud rahvalaulud on keskendunud selle väljendamisele, millist naist ei taheta ning millist eelistatakse. Laulud annavad infot edasi sõnades esineva suhtumise kaudu ning käsitlevad korraga mitut omadust. Näiteks võib ühes laulus olla koos mitu välimust kirjeldavat omadust, mida vastandatakse iseloomuomadustele.

Meetodina kasutasin laule uurides lähilugemist. Valisin välja peatükid, milles oli kõige enam naiste omadusi kirjeldavaid laule, ning keskendusin nendes peatükkides olevate regilaulude sisu uurimisele. Lähilugemiseks valisin 1. vihikust peatüki „Laulud noortest ja nende omavahelistest suhetest“, milles keskendusin laulurühmadele „Õpetuslaul poistele“, „Millist naist poisid tahavad“, „Vanatüdruk“, „Neiut soota sõimatakse“, „Langenud neiud“. Kokku oli nendes laulurühmades laule 147. 3. vihikust valisin peatüki „Laulud abielust“ ning sealt laulurühma „Abielumehe elu“, mis sisaldas 95 laulu. Oma töösse valisin nendest 17 laulu. Lauludest otsisin hindavaid omadussõnu ning sõnu *võta* ja *ära võta*.

Teiseks allikaks on Abielulehed aastast 1931. Abielulehte anti välja kord nädalas aastatel 1931–1933, lehe väljaandja ja vastutav toimetaja oli A. Jürisson. (Eesti rahvusbibliograafia kodulehekülge) Abieluleht on varem ilmunud Kosjalehe järeltulija. Tegemist on abielurahva ja noorte häälekandjaga, mis hiljem jätkas lehe mitmekesisemaks muutmise tõttu nime all Rahva Elu. (Tarkmeel 2016) Abielulehti lugedes keskendusin rubriigile „Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi“, milles Abielulehe lugejad saavad küsida küsimusi ja teiste küsimustele vastata. Vastava rubriigi valisin inimeste arvamust väljendavate kirjade ja vastuste pärast. Sealt selgus kõige rohkem see, milliseid omadusi naiste juures väärtustatakse või laidetakse.

Rubriik ilmus kõikides lehe numbrites. Ühe lehe ulatuses oli vastava rubriigi jaoks kaks, harva kolm lehekülge. 1931. aastal ilmus Abieluleht veebruarist detsembrini ning kokku ilmus aasta jooksul 46 numbrit. Ühe Abielulehe numbri lehekülgede arv on 8 kuni 10

lehte. Kõikidest 46 Abielulehest lugesin läbi kõik selles rubriigis ilmunud kirjad ning valiku tegin kirja või vastuse sisu järgi. Minu kasutatud Abielulehtedes jagunevad küsimused ja vastused vastavalt: Abieluleht nr 10: 6 küsimust, 11 vastust; Abieluleht nr 13: 5 küsimust, 13 vastust; Abieluleht nr 14: 2 küsimust, 14 vastust; Abieluleht nr 15: 14 vastust; Abieluleht nr 27: 1 küsimus, 6 vastust; Abieluleht nr 32: 4 küsimust, 15 vastust; Abieluleht nr 33: 16 vastust; Abieluleht nr 36: 6 küsimust, 16 vastust; Abieluleht nr 38: 25 vastust. Nendest 5 küsimust ja 5 vastust olid mulle temaatiliselt kõige sobivamad ning kasutasin neid oma töös.

Inimeste küsimused on tõstetud kohe rubriigi algusse ning kirjadele pigem vastatakse. Kui kirjale pole vastatud, ilmub lehes teade seismajäänud kirjade kohta. Kirjadele vastatakse peamiselt järgmises lehes, kuid vastuseid võib leida ka mitmes järgnevas numbris. Mõnes lehes on ka koostajapoolne märkus selle kohta, et kõik vastused pole lehte mahtunud ning ilmuvad järgmises numbris.

Lehtedest selgus, et küsijatena esinevad tavaliselt uued inimesed või uute nimedega inimesed, kuid vastajad on mõnikord samad. Näiteks on üheks pidevaks vastajaks keegi Frederic Rex. Minu vaadeldud Abielulehtedes on 52 erineva nimega vastajat. Mõnede küsijate ja vastajate vahel tekkis omamoodi kirjavahetus, kus vastuse andjale omakorda vastati. Peamiselt on kirjutajad anonüümsed, kasutatakse pseudonüüme või muid nimevariante, oma isikunimega ei esineta.

Meetodina kasutasin taaskord lähilugemist. Keskendusin Abielulehe rubriigile „Kirjad ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi.“, kust valisin tekstid, mis väljendasid negatiivset või kritiseerivat suhtumist naiste tegutsemise või omaduste kohta, ning analüüsisin neid.

2. Pahe kui sotsiaalne konstruktsioon

Peatükis käsitlen pahet kui sotsiaalset konstruktsiooni. Toetun Anne Lille artiklile “Eetika või moraal. Inimloomuse täiustest ja pahedest antiikaja pilgu läbi”, mis käsitleb Aristotelese filosoofiat pahedest ja loomutäiusest. Samuti kasutan Anne Lille tõlgitud Pseudo-Aristotelese artiklit “Loomutäiustest ja pahedest” ning tegelikkuse konstrueerimist käsitlen Peter L. Bergeri ja Thomas Luckmanni raamatu “Tegelikkuse sotsiaalne ülesehitus. Teadmussotsioloogiline uurimus” ja sotsioloog Daniel Belli mõtete abil.

Selleks, et mõtestada pahet, on tarvis mõista seda, kuidas luuakse selliseid sotsiaalseid konstruktsioone, kus mingisugune nähtus on määratletud negatiivseks või positiivseks. Oskar Loorits väljendab, et piir pahede ja vouruste, õige ja vale vahel pole absoluutne. Tema meelest on vaid negatiivne ja positiivne suhtelised mõisted, mida igatüks vastavalt oma eetikale ja väärtushinnangutele mõtestab. (Loorits 2000: 275)

Sama väidab Pseudo-Aristoteles, kelle olemust Weinberg (1953: 98) selgitab kui mitme sajandi jooksul tõlgendusi täis kuhjatud algupärase Aristotelese teksti interpretatsiooni. „Eetilise olemuse määrab see, kas midagi kiidetakse või laidetakse, s.t ühiskondlik hinnang. Nähtus ise pole iseeneses või aprioorset hea – alles üldine suhtumine teeb ta selliseks.“ (Pseudo-Aristoteles 1997: 533)

Loorits ja Pseudo-Aristoteles tuginevad ideele, et paheks muutub miski alles siis, kui omadus on saanud ühiskonnalt negatiivse hinnangu. Hinnangute tekkimisel on kõige tähtsam see, kuidas need meie tegelikkuses sotsiaalselt konstrueeritakse. „Argimaailm pole üksnes miski, mida ühiskonna tavalised liikmed oma igapäevases subjektiivselt tähenduslikus eluviisis endastmõistetava tegelikkusena võtavad. See on ka maailm, mis saab alguse nende mõtetes ja tegudes, ning mida viimased tegelikuna hoiavad.“ (Berger; Luckmann 2018: 47–48) Inimesed ise moodustavad ja loovad ühiskonna: see pole miski, mis lihtsalt on meie ümber, vaid koosneb inimeste endi loodud reaalsusest. „Ühiskond on inimese loodud. Ühiskond on objektiivne tegelikkus. Inimene on ühiskonna loodud.“ (Berger; Luckmann 2018: 101)

Ka hinnanguid loome ise ja nende läbi kujundame ühiskonda, väärtushinnanguid ja ka seda, mis on pahe. Väärtused ei pruugi olla ise tekkinud või omasoodu arenenud, vaid võivad olla konstrueeritud näiteks filosoofide poolt nii, et suunavad ja mõjutavad inimesi ning ühiskondlikku arvamust. Sama kehtib ka Aristotelese väljendatud pahe määratluse puhul.

Aristoteles vastandas pahe hüvele ning hüve on tema sõnul see, mis teeb inimese õnnelikuks. Tema järgi pidi eetika näitama, milliste vahenditega õnn saavutatakse.

Ta viitab kolmele põhiseisukohale. Õnne saavutamise tingimusteks võivad olla kas tarkus ja mõistlikkus, loomutäius või nauding. Loomutäiusena kirjeldab Aristoteles näiteks seda, kui mingit emotsiooni tuntakse parajal määral – kui tuntakse hirmu liiga suurel määral või liiga vähe, on see halb. (Lill 1997: 513–516) Inimene peaks püüdlema loomutäiuse poole, kust puuduvad negatiivsed tunded ning äärmustesse kalduvad pahed. Selleks, et selle poole püüelda, peab inimene oskama hinnata oma käitumist, tundeid ja rolle, mida ta kannab. „Ühiskond on konstruktsioon, mis vastavalt sellele, kuidas inimene saab üha teadlikumaks tema tagajärgedest ja mõjudest, allutatakse ümberkorraldustele ja ümberkorrastamisele, et häirivatest nähtustest vabaneda. See on olevikus, mitte minevikus sõlmitud ühiskondlik leping, mille kokkulepitud reegleid järgitakse seni, kuni nad tunduvad olevat ausad ja õiglased.“ (Bell 1990: 695)

Tuginedes eeltoodud autoritele, võib järeldada, et igasuguseid äärmustesse kaldumisi tuleks vältida. Mõisted nagu loomutäius või äärmused on ühiskonnas inimeste poolt konstrueeritud ning lähtuvad ka nende endi tunnetest. See, milliseid tundeid – negatiivseid või positiivseid miski inimeses tekitab, on väga tihedalt seotud sellega, milliseid rolle inimesed kannavad, kuidas nad neid tajuvad ning millised on tagajärjed.

Kui igaüks meist konstrueerib tegelikkust ja väärtuseid, mida ühiskond kannab, peame mõistma seda, et igaühel on oma roll. „Indiviid osaleb sotsiaalses maailmas rollide etendamise kaudu.“ (Berger; Luckmann 2018: 117) Sealjuures on oluline see, et inimene peab kõigepealt teadvustama, millist rolli ta üldse kannab ja kellena end määratleb. „Esmalt läheb vaja teadmist rollide kohta, mis määratlevad struktuuri sees *nii* 'õiged' *kui ka* 'valed' teod.“ (Berger; Luckmann 2018: 141)

See tähendab seda, et meie nägemus õigest ja valest sõltub sellest, kas me saame aru, millises rollis oleme. Kui inimene mõistab oma rolli ühiskonnas ning tal on vastavad teadmised selle kohta, kuidas ta käituma peab, oskab ta ka eristada õigeid ja valesid tegusid.

Nii on ka pahega. Selleks, et saada aru, mis on paheline, peame tegema vahet õigel ja vale teol. Lähtudes sotsiaalkonstruktivistlikust vaatepunktist on pahe sotsiaalselt konstrueeritud. Meie teadmine pahest või pahelisest käitumisest tuleneb sotsiaalsest taustast ja me ise loome seda aktiivselt. „Inimkeskkonna koos kõigi sellesse kuuluvate sotsiokultuuriliste ja psühholoogiliste moodustistega loovad inimesed ühiselt.“ (Berger; Luckmann 2018: 89)

Ühiskond ja kõik sellesse kuuluvad mõisted ja hinnangud on konstrueeritud meie endi poolt, kuid arengud ühiskonnas ei toimu isekeskis, vaid need on mõjutatud ka sellest, kuidas rahva arvamust ühiskonnas levinud mõttevoolude poolt suunatud on.

3. Naiste omadused

Selleks, et mõtestada naiste pahelisust, on tarvis välja selgitada, milliseid naisi peeti naiselikuks ja väärtuslikuks. Kui keskenduda naiste headele omadustele, mis väljendavad kuldset keskteed ning on meeste ja ühiskonna poolt heaks kiidetud, saab nendele omadustele vastanduda ning äärmusi vaadelda. Peatükis avan seda, milliseid omadusi peetakse naiselikuks ja millised on olnud naiste kohustused ning elukorraldus. Vaatlen nägemust selle kohta, millist naist hinnati ning abielunaiseks kõlblikuks peeti. Nagu pahe on ühiskonna poolt määratletud, on seda ka naiselikkus ja omadused, mida naine endas kandma peab.

“Praeguseks on üldiselt aktsepteeritud vaatepunkt, et inimese sotsiaalne sugu on midagi aktiivse tegevuse poolt kujundatavat ehk sotsiaalselt konstrueeritavat. Selline protsessuaalne arusaam on välja vahetanud vana essentsialistliku käsitlemise, mille järgi sugu on selgelt fikseeritud omadus.” (Ojam 2012: 48) Indrek Ojam väljendab, et psühholoogiprofessor Mary Crawford järgi toimub oma soo sotsiaalne ülesehitamine meeste ja naiste hulgas üldjoontes sarnaselt, kuid käibelolevate mehelikkuse ja naiselikkuse ideaalide tõttu erinevad rõhuasetused siiski selgelt. (Ojam 2012: 48) Ideaalid ja rollid, mida naised järgima peavad, et saada naiseliku naise tiitel, on seega sotsiaalselt konstrueeritud.

Kõige olulisemaks omaduseks enne abiellumist hinnati seda, kui palju jaksas naine tööd teha. Kogu naise olemus pidi välja näitama, kui palju temast tulevikus perele kasu on. „Tulevase naise ja minia omadusi kaaluti hoolega, enne kui otsus tehti. Rahvalauludes kõneldakse palju sellest, kuidas üksteist otsiti ja leiti, ning õpetatakse ka elutarkust, kuidas otsida, kuidas õiget leida ja missugune see õige olema peab.“ (Raud 1961: 37)

Andreas Kalkun on artiklis „Naiselikkus, mehelikkus ja seksuaalsus talupojakultuuris. Siin kasvab priskelt eesti neiu ja sirgub eesti mehele?“ välja toonud olulised omadused, mille järgi hinnati talupojakultuuris naiselikkust. Ta toob välja selle, et kogu ümbritsev keskkond oli sümboliliselt sugupoolte vahel ära jaotatud: tüüpiliselt oli naiste elu enam reeglistatud kui meeste oma ning naiste keha ja seksuaalsust märgistasid karmimad tabud ja reeglid. (Kalkun 2010: 14) See näitab, et surve naistele on olnud varasemalt suurem kui meestele ning kuna naistele on kehtinud rohkem reegleid, on olnud kergem tituleerida reeglitest mööda vaatavaid naisi halbadeks ja pahelisteks.

Oluline on ka see, kes pahesid määratleb – pruudi ja peigmehe vanemad. “On palju teateid, et veel 19. sajandi keskpaikugi oli elukaaslase valikul otsustav sõna vanematel. Et feodaalses külas oli rikkus suhteline, siis ei aetud taga kaasavara. Viimane tuli arvesse alles

möödunud sajandi lõpus ja käesoleva alguses. Määrav ei olnud ka mõrvoja näokus vaid töökus.” (Tedre 1998: 415) Samas väidab Ea Jansen, et ka ilu oli abielunaiseks saamisel siiski tähtis. “Meheleminekuealisi neide hinnati nende tööoskuste järgi, kuid ka ilu oli tähtis, eriti linalakkjuuksed ja rõõsk jume.” (Jansen 2007: 143)

Ingrid Rüütel toob artiklis “Rahvalaulud ja rahvamuusika Virumaal” välja väga olulised naiseideaalid, mida 19. sajandi lõpul hinnati, viidates külaühiskonna lagunemise ajaperioodile: “Ilmselt uuemad on ka traditsioonilise külaühiskonna lagunemisega seotud moraaliprobleemid (“Peetud neiud”, “Linnast naine – ei julge koju tuua”, “Kõrtsinaise ilus tütar”). Tagasihoidliku, karske ja tööka neiu ideaal on ilmselt üsna vana (“Karske neiu”, “Virkuse õpetus”, “Virk veimetegija”, “Võta naine töölt”, “Ära käi külas”). Naine, kes on eelkõige pereema, olgu terve ja töökas, puhas ja korralik ning lesele mehele minnes hoolitsegu võõraste laste nagu omade eest (“Lesele mehele”). (Rüütel 2017: 50)

Moraaliprobleemiks oli kergemeelsus ning kõige tähtsam jällegi töökus ja virkus.

Naise hindamine ei lõppenud sellel hetkel, kui ta oli abiellunud. Naistele kehtisid jätkuvalt erinevad reeglid, normid ja ootused. Naine pidi olema märgistatud, et ühiskond näeks, kas tegemist on abielunaise ja hinnanguid naise tegevuste ja omaduste kohta anti samuti vastavalt. „Õige abielunaine oli märgistatud kaetud juuste või spetsiaalse peakattega ning nii, nagu oli piiratud ruum, kus abielunaisel sobis liikuda, oli rangelt määratud ka see, kuidas naine võis oma keha liigutada või milliseid riideid kanda.“ (Kalkun 2010: 15)

Ülo Tedre toimetatud eesti rahvalaulude antoloogia kolmandast köitest on näha, et väga kindlalt eristatakse rahvalauludes naise omadusi tema staatuse järgi. Ühel pool on neiud, kes pole veel abiellunud, teisel pool naised, kes juba on abielus. Kui neiude eest mehi hoiatatakse, siis abielunaise halbade omadustega pole enam midagi peale hakata ning lauludes väljendub see nii, et kui oleks teadnud naise omadusi, poleks teda kosinud ning lahenduseks peetakse naise füüsilist karistamist.

Naise sümbolne märgistamine abiellumisel on olnud oluliseks osaks ka rahvaluules, selleks et eristada naise suhtestaatus ja vastavalt määratleda naise omadusi. Vabamad reeglid kehtisid lehestunud, üksikutele ja noortele neidudele. Levinud oli ehalkäimise traditsioon ja see, kui noorel neiu käis palju kosilasi, oli hea märk. „Eesti patriarhaalses talupojakultuuris olid võrgutamise ja igasugune erootika selgelt naiselikkusega seonduvad nähtused. Iga tütarlaps pidi „võitlema“ selle eest, et õigel ajal ja majanduslikult kasulikult mehele saada. Neiu pidi oma kaasavara, töökuse või muu veetlusega tagama selle, et talle tuli kosilasi ja ta „ära võeti“.“ (Kalkun 2010: 16)

Oluliseks määrajaks talupojaühiskonnas on olnud töö ning see selgitab, miks peamised naise omaduste hindamise mõõdupuud lähtusid töökusest. „Agraarkultuuri tööd olid jaotunud selgelt meeste- ja naistetöödeks. Mingi töö ühte või teise kategooriasse kuulumine muutis selle tähendust ja väärtust. „Õigete“ meeste- või naistetööde valdamine ja tegemine aitas meheks või naiseks olemist kinnitada ning oli väga oluline osa tolleaegsest soorolli „esitusest“.“ (Kalkun 2010: 16) Märt Raud (1961: 38) kirjeldab, kuidas töö tegemine oli pruudi voorus ning omas suurt tähtsust. Naine oli see, kes ärkas esimesena ja läks viimasena magama. Lisaks põllutöödele oli naise kohustus karja talitada, majapidamise eest hoolitseda, lapsi õpetada ja kasvatada ning perele toitu valmistada. Oma käeosavusega pidi naine katma tervet peret.

Naiste töödena loetleb ka Kalkun (2010) üles kariloomade talitamise, laste eest hoolitsemise, söögivalmistamise, aiatööd, tekstiiliga seotud tööd, aga ka koristamise, pesupesemise ja põetamise. Kodukesksed tööd kuulusid naiste valdkonda, meestel ei kõlvanud selliseid töid teha, sest nendega käis kaasas madal lugupeetavus ning räpasus. Selle taga on aga ka uskumused selle kohta, milliseid töid naistel sobib teha. Tööjaotus ei tulenenud vaid sellest, et naised on füüsiliselt nõrgemad kui mehed.

„Usuti, et naise- või mehekeha võib mõjutada teatud tööde õnnestumist. Naiste füüsiline seotus lastega (sünnitamine, imetamine) ja sümboolne seos lehmadega (piim) määras nende tööde „naiselikkuse“, millest tulenevalt peeti kummaliseks või lausa ohtlikukski, kui mees lüpsis lehma, tegi võid ning hoidis või mähkis last“ (Kalkun 2010: 17) Välja tuuakse ka see, et naine võis vajaduse korral teha meestetöid. See näitas, et tegemist on hea naiselega. Kui mehetöid tegev naine oli tavaline, siis naise töid tegevat meest vaadati kui koomilist elementi. Meeste töid peeti väarikamaks ja raskemaks, naiste töid nähti kergemate ja madalamatena. (Kalkun 2010)

Töökad naised on olnud alati väärtustatud ning selline naine hea kosjakaup ning naise omadused – nii head kui halvad, lähtuvad sellest, kui tubli ja osav on naine tööd tegema. Tähtis on see, kas naisel on füüsilised eeldused, vastav iseloom ning oskused selleks, et olla hea töökas naine.

4. Naiste pahed

Selles peatükis käsitlen Ülo Tedre toimetatud “Eesti rahvalaulud. Antoloogia” 3. köites ja Abielulehtedes välja toodud naiste pahesid. Pahed olen jaganud kolme rühma. Kõigepealt käsitlen naiste välimusega seotud pahesid alapeatükis “Naise välised halvad omadused”. Seejärel analüüsin naiste iseloomus esinevaid pahesid alapeatükis “Naiste halvad iseloomujooned” ja kolmandaks vaatlen inimkäitumise pahelisi külgi alapeatükis “Naiste halvad kombed ja käitumine”.

Ülo Tedre toimetatud “Eesti rahvalaulud. Antoloogia” 3. köite 1. vihikus on välja toodud peatükk “Millist naist poisid tahavad”. Sellesse peatükki on kogutud laulud, mis väljendavad nii seda, millist naist soovitakse, kui ka seda, millist ei soovita. Näiteks on välja toodud laul “Tahab näost viisakaid”, aga ka laul “Ei taha laiska peretütart”. Mõlema laulu sõnad kirjeldavad, millise pahelise omadusega naist endale ei soovita ja milliste hüvedega naisi eelistatakse. Sarnaseid teemasid käsitletakse ka 3. vihikus, mis käsitleb abielu puudutavaid laule. Näiteks tuuakse välja laulud “Laisk naine – ei ketra”, “Sain tageda naise”, “Truudusetu naine”.

Välja on toodud palju naiste halbu omadusi, mis tihtipeale käivad välimusega käsikäes. Kui naisel on mingi kindel väline füüsiline omadus, võib hinnata ka seda, milline on tema iseloom. Järgnevalt toon välja naiste pahelised omadused kolmes kategoorias: kas need on peamiselt füüsilised, iseloomuga seotud või võib pahena vaadata naiste käitumist.

4.1 Naiste välised halvad omadused

Siin peatükis käsitlen peamisi füüsilised omadusi, mille eest noormehi naise valikul hoiatatakse. Märt Raud (1961: 40) kirjeldab, et neidude väljanägemist ei peetud kõige olulisemaks, kuid see oli siiski oluline. Rahvalaulud hoiatasid ilusate neidude eest ning toonitasid, et “Ilu ei panda patta ega kaunist katelasse”.

Kui iluduse ideaaliks peeti heledaid juukseid, valget nahka, väikest nina, punaseid põski, siis suurt ja kongus nina peeti suureks iluveaks. Reet Hiimäe (2015: 22) kinnitab arhiivitekstidest selguvat tõsiasja, et partneri valikul oli ilu ka varasemalt tähtis. Järgnev regilaul toob ühena paljude halbade omaduste seast välja selle, et ilu ei olnud hea omadus.

*Vend, kui tahad naista võtta:
ära sa võta musta naista -
must läeb müürile magama;
ära sa võta valget naista -
valge läeb kambri vaalimaie;
ära sa võta ilust naista -
ilus tuleb kõrva istumaie;
ära sa võta suurta naista -
suur tuleb suhu vahtimaie!
Võta naine natukene,
pisikene, peenikene,
härjasõra suurukene!
See teeb tööd kui tihane,
raiub puid kui rähnikene,
kujub kangast kui kajakas.*

H II 2, 55 (84) < Märjamaa khk (1889)

Laul õpetab, millist naist mitte võtta. Ei tohi võtta musta naist, ei tohi võtta valget naist. Juhendab mitte võtma ilusat ja suurt naist. Ilus naine on paheline, sest ilus tuleb kõrvale istuma, millest võiks välja lugeda, et naise ilu hakkab meest tema toimingutes segama – mees jääb naist vaatama ning jätab oma tööd tegemata, kuid töö tegemine oli kõige olulisem. “On ohtralt rahvalaule, milles manitsetakse abikaasat võtma teo, mitte näo järgi.” (Tedre 1998: 415)

Samuti on välja toodud suure naise pahe – suur naine tuleb suhu vahtima. Tõlgendan seda nii, et suure naise isu on hea ning naise ülalpidamiseks kulub liiga palju ressursse. Laul õpetab võtma pisikest ja peenikest naist, kes teeks usinasti tööd, sest töökus on naise suurim vorus. Töökuse juurde kuulub aga ka naise võime tööd teha ning selleks, et naisel jätkuks rammu, peab olema naine füüsiliselt tugev.

Märt Raud kirjeldab raamatus „Eesti perekond aegade voolus“ vastupidist sellele, mille võib Ülo Tedre (1971) toimetatud rahvalaulude antoloogias esinevatest lauludes leida, ehk soovitus võtta tilluke naine. „Ideaalne pruut pidi olema terve, tugeva kehaehitusega, keskelt tüse, jämedate käte ja jalgadega, kes jaksas rasket tööd teha, lühidalt „tüdruk kui odraiva“. Nõrga kehaehituse ja peene kehaga neiu ei suutnud rahva arvates neid raskusi kanda, mida abielu talle peale paneb. Läheneda „odraiva“ ideaalidele aitas riietus: et tüsedam välja näha, kandsid naisterahvad kolme villast seelikut üksteise peal, samuti kui Muhu tüdrukud armastasid sukasääri täis toppida, et sääred paistaksid paksemad“. (Raud 1961: 37–38)

Eesti rahvalaulude antoloogias (1971) esinevad laulud annavad korduvalt õpetusi selle kohta, et naine peaks olema ikkagi tilluke. Võtta ei tohiks suurt naist ega pikka naist. Aristoteelse filosoofia ning hoiatava suhtumise järgi võiks öelda, et liiga suur ja liiga pikk on naise pahelised omadused, sest kalduvad äärmustesse.

Selliste omadustega kaasnevad teatud puudused ning taolised puudused ei taga inimesele õnne. Otseselt polegi tillukese naise võtmise soovitusena seotud ehk see, et naine peaks realselt väike olema, vaid kirjeldatud on seda, et naine peab olema selline, kes jaksab tööd teha ja füüsiliselt suurel naisel võib tekkida sellega probleeme. Sõna „tilluke“ võib viidata ka tagasihoidlikkusele, ehk naine peaks olema vähenõudlik.

Ingrid Rüütel (2017: 57) kirjeldab, et „Mehele meelepärane naine on *priske* ja *punane*, *sirge* ja *sale*, *valge* ja *valev*, *terve* ja *terane*.”. Kuna välja on toodud nii priske kui ka sale, on selge, et naise välimust vaatas igauks oma mõõdupuu järgi ning eelistused olid samuti erinevad, samuti see, kes millist omadust paheks luges. Talurahva vaatenurgast oli kõige olulisem see, et töö saaks tehtud. Kui naise välimus kandis kaasas negatiivset omadust, polnud see hea. Näiteks kirjeldab järgnev laul seda, kuidas suure ja pika kehaga kaasneb ka kiiresti väsimine, naine tahab puhata ning töö jääb tegemata.

*Veli, hellä vellekene,
kui lääd naista võttemaie,
abikaasada kaema:
ära sa võta suurta naista,
suur lääd kurru suikumaie,
pikk lääd pengile magama!
Võta naine tillukene:
tillukene tööle terav,
vähik naine väsimata.*

H II 5, 120 (18) < Halliste (1883)

1931. aastaks on asjaolud muutunud nii palju, et jämedate säärite murega pöördub 1931. aastal Abielulehe poole Margit järgnevalt:

*Kes annaks nõu?
Olen noor, 18-aastane tütarlaps, kuid täiesti nõutu. Oman nimelt liig jämedad sääred.
Tänaval, kui ka seltskonnas liikudes, olen tihtipeale pidanud kuulma pilkeid, mis sihitud
jalgadele. Ei tea mis teha?
Kästakse sportida – see peenendavat sääred, kuid puudub aeg selleks. Võib-olla leiduks
lugupeetud “Abielulehe” lugejate seas mõnda, kes teaks nõu anda.*

Margit.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931a

Kirjast selgub, et tegu on neiuga, keda vaadatakse linnatänavail viltu selle tõttu, et tema jalad on liiga jämedad. Tegu on linnas elava naisega, kelle välisel hindamisel peavad teised linnaelanikud tema jalgade välimust negatiivseks. Neiu on saanud ühiskonnalt kriitikat oma jalgade välimuse kohta ning tunnetab seda puudusena.

1930. aastateks oli linnainimeste mood hakanud jõudma ka maarahva sekka. “1920.–1930. aastail jätkus maarhava rõivastuse areng järjest enam linnaeeskujusid järgides.” (Mäsak 1993: 135) Ene Mäsak (1993) kirjeldab, kuidas edumeelsemates taludes telliti näiteks ajakirju Taluperenaine, Maret ja Ajakiri Kõigile, mis sisaldasid endas näpunäiteid naiste rõivastuse ja moe kohta.

Seega, Abielulehes ilmnenud mure jämedate jalgade kohta võis hiljem ka talurahva elu kirjeldama hakata. Maanaisteni jõudsid linnanaiste trendid ja nemad soovisid samuti välja näha sellised, nagu ajakirjades soovitati. Kui linnanaise puhul on arusaadav, et pole tarvis teha peamiselt füüsiliselt rasket tööd ja võibki sarnaneda väikese linnukesega, on selge ka see, miks keha või jalgade jämedus võib aja möödudes ja keskkonna muutudes saada paheks.

Lähtudes taaskord Aristoteelse filosoofiast, võib järeldada, et kui inimesel on mure “liig jämedate sääрте” pärast, on tema sääрте jämedus kaldunud teiste kaaslinlaste vaatenurgast äärmustesse ning annab õiguse seda ka väljendada. Nende pilgetes väljenduv ühiskondlik hinnang annab vastuse sellele, et tegemist on pahega.

Jämedate sääрте murega Margitile vastatakse ka järgmises Abielulehes lohutavalt:

Vastus küsimusele: “Kes annaks nõu?”

(“Abieluleht” Nr. 32.)

Tõendatakse mitmelt poolt, et kui tütarlapsel on jämedad sääרת, siis sellest neiust saab tulevases abielus hea abikaasa ning eeskujulik ema oma lastele. Nii et kui Teil on jämedad sääרת, siis sellega pole katki veel midagi, kõik on “comme il faut”; nagu Prantsusmaal öeldakse.

“Nomen nescia”.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931b

Vastus sellele murele ilmestab, kuidas ilu on vaataja silmades ning hinnang ilustandardite kohta on väga subjektiivne ja lähtub vaatlejast. Selgub tõsiasi, et ühiskondlik

hinnang omadusele võib olla väga erinev. Ühed väljendavad, et jämedad jalad on koleda, teised väidavad, et jämedad jalad näitavad seda, kui hea abikaasa naisest saab. Seega jääb iga indiviidi enese otsustada, mille järgi ta oma isikliku arvamuse kujundab ning mida paheks või puuduseks peab.

Samuti kinnitab Nomen Nescia vastus Märt Raua (1961) sõnu selle kohta, et jämedad jalad on ikkagi oluliseks märksõnaks naise hea omaduse kohta.

Ülo Tedre koostatud Eesti rahvalaulude antoloogia kolmandast köitest võib leida laulu, mis kirjeldab seda, et pigem võtab mees laia naise kui laisa.

*Kaks oli Kaieda külassa,
teine oli laia, teine oli laiska,
kumma võtan, kumma jätan?
Laia võtan, laisa jätan:
laisk on lahke lastelegi,
lai on tööle ladusa.*

H I 1, 162 (49) < Järva-Jaani (1888)

Selline võrdlus kirjeldab seda, kuidas mõlema omaduse, nii laia kui laisa suhtes võiks eeldada, et kumbki pole just parim omadus naise juures. Mees ei oska valida, kas võtta lai või võtta laisk, kuid teeb siiski otsuse laia naise kasuks, sest see teeb vähemalt ladusasti tööd.

Pahelised iseloomujooned naiste juures on väga oluline teema ning seda selgitab Aristotelese idee sellest, kuidas iseloom ja inimese välimus on omavahel seotud. “*Esimeses analüütikas* väidab Aristoteles otseselt, et tunded on füüsilised, lisades, et kui keha ja hing muutuvad koos, siis saab ka füüsilise ehk välimuse järgi otsustada inimese loomuomaduste üle.” (Lill 1997: 518). Aristotelese mõtet ilmestab kaks järgnevat rahvalaulu.

*Vanad neiud, valjud neiud,
mustad kulmud, kurjad neiud -
aru neid kutsuti küllasse,
viidi välja võerusselle,
siiski ruuna raipe'elle,
hundiluile uhke'elle,
karuluile kange'elle,
raki rasvasoolikaile.*

H III 18, 618 (7) < Vigala (1895)

*Kuule sina venda, vennikene,
kui lähed naista noudemaie,
piiga peada keeramaie,*

*preesirinda piiramaie -
pane siis hobu rakkesse,
hõbehaljas alla hõlma,
kutsu minda kuusaliseks!
Mina tunnen tuima neiu -
tuimal tutakad juuksed;
mina tunnen laisa neiu -
laisal nägu on laiema;
ma tunnen tigateda neiu -
tigatedal nina terava;
tunnen ka varssi vedela -
vedelal vöe madalas;
tunnen aga ära kärke neiu -
kärmed käeritud käiksed,
ümberringi ümmargused;
tunnen veel viimaks virga neiu -
virgal on valgemad käiksed!*

HI 1, 131 (2) < Järva-Jaani (1888)

Esimeses laulus on välja toodud see, et kui naisel on mustad kulmud, siis tema iseloom on kuri, teine laul toob veel rohkem välja omadusi, mille esinemisel saab jälile naise pahedele. Naise juuste järgi näiteks saab määrata seda, kas naine on tuim. Laisa naise kohta on öeldud, et laisa nägu on lai, tigatedal on aga nina terav. See kinnitab, et välimuse järgi saab määrata naise iseloomu. Samuti nagu varasemalt välja toodud laulud kirjeldavad, et ilus naine on tõenäoliselt laisk. Rahvalauludes soovitatakse noormeestel jälgida naise välimuses esinevaid hoiatavaid omadusi.

Kõige tähtsam naise juures oli siiski töökus ning kui võis märgata mingitki joont selle kohta, et töö tegemine võib jääda tagaplaanile või miski seda häirib, tuli hoolikalt kaaluda, kas sellist naist ikkagi endale võtta. Abielulehtedest selgub, et linnanaiste elu käib teiste kategooriate järgi ning peamiselt on tähtsam hea väljanägemine ja moega kaasas käimine. Kõrvalekalded etteantud ilunormidest tagasid ühiskonnapoolse hukkamõistu ja neid võis lugeda pahedeks.

4.2 Naiste halvad iseloomujooned

Selles peatükis keskendun naiste pahelistele iseloomujoontele. Paljudes rahvaluuletekstides kõlab hoiatus naise eest selles võtmes, et mingit tüüpi naine ei tee tööd. Töökus on üks olulisemaid iseloomuomadusi naise juures ning laisa naise eest hoiatatakse igal sammul.

Laiskus käib kaasas nii ilusa kui ka rikka naisega, sealjuures laisk naine ei ketra, ei oska leiba teha, tallab loomad ning tuleb sipelgapesasse viia. (Tedre 1971: 837–839)

Märt Raud (1961) kirjutab, et tütreid ergutati virkusele ning hoiatati laiskuse eest, sest see oli kõige olulisem osa mehele saamise juures. Reet Hiimäe (2015: 22–23) väidab samuti, et tähtsaim näitaja abikaasavalikul on just neiu töökus, kuid ka tulevase iseloom polnud vähem tähtis. „Kui meeste kõige ebasobivam omadus tundub olevat alkoholilembus, siis naiste puhul on pahaks pandud laiskust ja saamatust.“ (Hiimäe 2015: 79)

Kristiina Ehin kirjeldab töökuse olulisust ning regilauludes väljenduvat laiskuse taunimist. „Ka vanemates regilauludes kajastuvad selged märgid seesugustest kavatsustest: rohked talutööde õpetamise laulud, kaasavara tegemine, õpetussõnad abiellumisealisele tüdrukule, abielu tähtsuse rõhutamine, talupere majandamise ja virkuse õpetused, soovitus abielluda taluperemehega ja häbistav suhtumine, mis saab osaks vanatüdrukutele ja laiskadele perenaistele.“ (Ehin 2003: 165–166) Ainsaks halvaks iseloomujooneks pole siinjuures vaid laiskus, aga ka tuimus, vihasus, pahasus ning nagu eelmises peatükis välja toodud lauludest selgub, kurjus ja tignedus samuti.

*Kus mina tunnen tuimad neiud,
arvan ära laisad neiud?
Tuimal on tutakad juuksed,
vihasel silmad vesised,
pahatsel pale punane,
laisal lakk on lohakille,
Pia tal pooleli soetud,
juuks on harja haugutadud.*

H III 8, 376 (15) < Palamuse (1890)

Selles laulus pole välja toodud töökust ega otseselt seda, miks ei tohiks neiu olla tuim, vihane, pahane või laisk. Keskendutud on sellele, kuidas neid omadusi ära tunda. Tuimal on tutakad juuksed, vihasel on vesised silmad, pahasel naisel nägu punane ning laisal on juuksed korrastamata. Kuigi see laul ei väljenda, et välja toodud omadused oleks naise pahed, siis võib arvata, et need sõnad on ikkagi mehele hoiatuseks või õpetuseks. “Pahatsel pale punane” võiks anda mehele õpetuse selle kohta, millal aru saada, kui naine on millegi tõttu pahane ning ei pruugi kirjeldada konkreetset iseloomujoont. Samuti “vihasel silmad vesised” iseloomustab minu tõlgenduse järgi hoopiski seda, et naine võib endast väljas olla ja nutta selle tõttu, et ta on vihane.

Järelduse saan teha vaid laiskuse kohta, sest see kirjeldab täpselt, et laisk naine on jätnud oma juuksed hooldamata ning see võib näidata naise suhtumist töösse ja muudesse

kohustustesse. Reet Hiiemäe (2015) on välja toonud selle, et naise välimusele pandi siiski rõhku. Järgmisest laulust tuleb välja neiu mure selle kohta, et temast räägitakse halba ning iseloomustatakse halbade iseloomujoontega.

*Kurjaks minda kutsutasse,
õelaks minda hõegatasse,
pahaseks mind paiatasse.
Küll on külas kurjemida,
teises talus tighedaida.
Ärge, neiud, kartke minda,
et mo helmed peenikesed,
hõberõngad õhukesed.*

E 26268 (4) < Tõstamaa (1896)

Oskar Loorits (2000) kirjeldas negatiivset ja positiivset hinnangutena, mille igauks vastavalt oma väärtushinnangutele mõtestab, piir vooruste ning pahede vahel pole absoluutne ning on sotsiaalselt konstrueeritud. Selle laulu edasiandmise viisist ning sõnadest “kutsutasse”, “hõegatasse”, “paiatasse” selgub, et neiu kohta räägitakse inimeste poolt halba ning tema iseloomujooned on tembeldatud negatiivseks või paheliseks. Laulu lõpust selgub, et tegemist ei pruugi olla tegelikkuse kajastamisega, vaid millestki muust tingitud laimuga, kuid laul oma mõttega toob välja siiski selle, et kurjus, õelus, paha olemine ja tigheidus on pahelised jooned.

Kurjus ja tigheidus naise iseloomus on selgelt negatiivne, sest võib tekitada meestele ebamugavust ning sellise naise kosimiseks põhjust pole. Allolev regilaul kirjeldab seda, kuidas kuri naine teeb kodus elamise võimatuks ning mehel ei jää muud üle, kui metsa magama minna, sest vaid nii saab rahu.

*Ai sii sai see naine võõtud
ja tunamullu teine toodud.
Nüüd ep või kodu magada
ja nüüd peab metsas magama!
Suure tamme, laia lehte,
alla haava avara,
alla kuuske kena kodu,
pehme samblase aseme,
samblase kivi peapadjaks.
Sääl on rahu raskel meelel,
rahu raskel südamella.
Ei sääl kuulda kurja kära,
sandi naise sõimamista,
ropu naise röökimista.*

H III 5, 54 (1) < Kaarma (1888)

Kurja iseloomuga naine niisiis sõimab, röögib ja käratseb ning teeb sellega mehe elu raskeks. “Arvukates pärimustekstides kirjeldatakse omadusi, mida tuleks abikaasat valides tähele panna. Üleskirjutustest ilmneb, et hinnatud oli tasase loomuga kaasa (“Parem vana mehe habeme all kui noore mehe piitsa all”), seevastu kurja iseloomuga, äkilisi ja vägivaldseid partnerikandidaate tauniti.

Rahvajuttudes kujutatakse isegi vanapaganat kurtmas, et ta ei suuda oma tigeda naisega koos elada.” (Hiimäe 2015: 78) Tasase loomuga kaasast võib loota, et selliseid probleeme ei teki nagu ülalkirjeldatud rahvalaulus. Abieluleht nr 13 vahendab Maikellukese murekirja, kus kirjutaja pärib, missugune iseloom peaks inimesel olema, et hästi hakkama saada.

Missugune iseloom

peaks olema inimesel, et elust kõige paremini läbi saada? Olen märganud, et mõnel veab elus paganama hästi, kuna teisel, kes väärilisem inimene, kõik nagu kiuste tagurpidi läheb. Maikelluke

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931c

Kirjutaja saab ka vastuse, mis kirjeldab, et eelkõige on inimesele kõik juba sündides kaasa antud ning kui rahvaluulest selgus, et hinnatud oli tasane iseloom, siis järgnev kiri selgitab, et iseloom peaks olema ikkagi selline, milles on sitkust ja tahtejõudu. Inimene peab olema ise ettevõtlik ning olenemata kõigest, jääma sihikindlaks. Kuid ka saatusel on kõige selle juures väga oluline roll.

Vastus “Maikellukesele”.

(“Abieluleht” nr. 12.)

Minu arvates on inimesele juba tema sündimisega kaasa antud kõik ta tulevik ja elus edasijõudmine. Esimene tingimus elus edasijõudmiseks peab olema selge mõistus ja andekus. Siis välispidine kuju, mida juba vanematelt päritakse. Samuti tervis. Üks elus tarvilik tegur on otsustamisvõime. Inimene, kes parajal silmapilgul oskab olla seisukorra peremees, jõuab tihti kerge vaevaga sihile. Võiks ju veel paljugi omadusi ja nõudeid üleslugeda, mis vajalikud edukusele, kuid tihti mängib ka edukuse juures saatuse tähtsust osa. Nii ütleb ka vanasõna: “Inimene mõtleb, aga saatuse juhivad”. Siiski sitke inimene, kes eluraskusi tundnud ja nendega võidelnud, saavutab tihti ennem sihi, kui inimene, kellest hoitud eemal kõik elumured. Kindla tahtejõuga inimene raiub läbi oma tee kaljudest ja mägedest. Võidab oma sitkusega veteväljad ja, olgugi, et maadeldes elumuredega ja raskustega mõnikord alla jääb, lõpuks

*siiski võitjana võib vaadelda üle oma elutöö.
Looduselaps.*

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931d

Abielulehtede tekstide analüüsi põhjal võib järeldada, et naise halbadeks iseloomujoonteks ja pahedeks saab lugeda igasugust negatiivse alatooniga omadust. Pahe on see, kui naine on kuri ja tige, kuid samas ka liigne alalhoidlikkus ning sihikindluse puudus võib paheks saada. Inimene peaks olema elus edukas ning üheks edukuse eelduseks on see, kui naine on töökas mitte laisk. Lisaks sellele peavad olema ka looduse poolt antud tervis ja mõistus ning saatuse soosing.

4.3 Naiste halvad kombed ja käitumine

Nii Ülo Tedre toimetatud Eesti rahvalaulude antoloogia (1971) kui ka Abielulehed puudutavad küsimust selle kohta, millised on naiste pahelised kombed ja kuidas väljenduvad pahed nende käitumises. Lisaks allpool välja toodud pahedele tuleb Abielulehtedest veel esile näiteks mure suitsetavate ja liigselt alkoholi tarvitavate naiste pärast, aga ka selliste, kes tahavad käia palju väljas tantsimas. Vaatluse alla võtan kergemeelsusega seotud teemad, jõukust puudutava ja naiste kombe end värvida.

Kergemeelsust käsitlen siin pahelise käitumise, mitte iseloomujoonena.

Merili Metsvahi (2015) kirjeldab Hupeli väiteid sellest, et seksuaalvahekorda ei taunita ning neitsilikkus ei mängi eestlaste elus suurt rolli. Hupel väidab veel, et noormeestega vahekorras olemine on auasi. Ta ütleb, et seksuaalvahekord ei ole eestlaste seas häbiasi, kuid nendib, et alati ei pruugigi tegemist olla seksuaalvahekorraga, vaid võidakse ka süütult kõrvuti magada.

“Selgituseks tuleb märkida, et eesti ja läti maarahva tavade kohaselt ei ole selles vähimatki laiduväärset, kui neiu noore poisi (küll mitte abielus mehe) kõrval temaga öö veedab. Kui keegi selle jutuks võtab, vastavad nad: “Aga me pole ju midagi kurja teinud!” ja paljud kinnitavad, et nad on jälle üles tõustes niisama ausad, kui olid seda teineteise kõrvale heiteski.” (Hupel 2016: 3)

Reet Hiimäe järgi on nii mõnedki autorid Hupeli väite ümber lükanud ning järeldanud, et ehalkäimine ja muud ühismagamised olid rangelt siivsad. (Hiimäe 2015: 49) Merili Metsvahi ja Mati Laur juhivad tähelepanu sellele, et Hupel lähtub nendest

mõtetemallidest, mida tema enda päritolukultuur kannab. (Laur, Metsvahi 2016: 10) Kuna Hupel on välisvaatleja, ei pruugi ta mõista lõpuni seda, millised olid siinsed normid.

Ehalkäimine on tekitanud vastakaid arvamusi. Seda kinnitavad ka Metsvahi ja Laur. “Eesti Rahvaluule Arhiivi materjal esitab ehalkäimise ja seksuaalsuse seose kohta väga kireva pildi. 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi alguses kogutud rahvapärimuses vastandub möödunud aegade kombelisuus sageli kaasaega tabanud moraalilangusele.

Nii on ühes arhiiviteates kirjas, et varasemal ajal olevat olnud “auusamad” tüdrukud need, kelle juures käidi ehal, ent 20. sajandi alguses peetakse ausamateks just neid, kes poisse vastu ei võta.” (Laur, Metsvahi 2016: 11–12) Artiklist tuleb välja ka see, et ehalkäimine oli väga oluline komme, sest andis võimaluse noorte omavahelisteks suhtluseks ning suur hulk ehalkäijaid oli auasi, sest tagas suurema võimaluse noortel teineteist leida.

Rahvalauludes selgub, et nii truudusetud naised kui ka kergemeelsed neid on oma perele häbiks ning ehalkäimisel polnud kergemeelsusega mingit pistmist. Tähelepanu sellele osutab ka Ea Jansen, väljendades rahvalauludes esinevat suhtumist kergemeelsusesse: “Hupeli tähelepanekule, et abieluetselset puhtust eesti talurahva seas ei hinnatud, räägivad vastu muu hulgas rahvalaulud, milles neiu on valmis pealetükkivat noormeest kas või mõõgaga tõrjuma, ja raiskuläinud tüdruk pälvis külarahva halvaksapanu ja pilke.” (Jansen 2007: 144) Järgnev laul kõneleb naisest, kes saab mehe pahaksapanu osaliseks, sest on abielus, kuid pole oma mehele truu.

*Läksin kõrsist koduje
lauluga ja larmiga,
leidsin naise magamast
sulasega süngi seest,
kutsariga kuue alt.
Siis panin vitsad vindumaie,
hanepajud haudumaie,
toored kased turdumaie.
Siis lõin naise nahka mööda,
peenikesta pihta mööda!*

H II 15, 564 (55) < Harju-Jaani (1689)

Laulust selgub, et truudusetust taunitakse ning mees karistab selle eest naist. Naise tegu on mehe poolt hukka mõistetud ning truudusetust võib lugeda paheks. Füüsilise karistamise kohta on Ea Jansen rääkinud järgnevat: „Ja sama endastmõistetav oli see, et kes oma kohuseid ei täitnud, sai karistada; peamine ja tõhus karistusvahend oli kasevits. Nagu

rahvalauludest teada, oli mehel õigus hooletut ja laiska naist karistada, kuid ainult halb ja joodik mees lõi naist ilma põhjuseta.“ (Jansen 2007: 143)

Järgmised kaks laulu on eelmisega temaatiliselt sarnased. Lauludest selgub, et kergemeelseid elukombeid neiude hulgas loetakse paheks. Esimene laul kirjeldab seda, kuidas noormees teeks ükskõik mida, enne kui valiks neiu, kes on “kasutatud”. Sellistesse neiudesse suhtutakse nii suure hukkamõistuga, et nad tuleks kodust kaugele saata.

*Aidu-raidu ratastega,
ennem ma mängin mätastega
ja ka kõrvekuuskedega -
ennem kui nende neidudega,
mis on poolele peetud,
üle suve suisutatud,
kaksi kuuda kaisutatud,
iga öösse hoietud!
Neid tuleb aada Harjumaalta,
viia välja Virumaalta,
tuhat saata Turgimaale,
sada saata Saaremaale,
teine sada Saksamaale,
viiskümmend Venemaale.*

H II 15, 669 (98) < Harju-Jaani (1889)

Teine laul räägib samast asjast, kuid annab sõnadega “alt juba ammu naesukene” vihje sellele, et tegemist pole süütu neiuga, isegi kui pealtnäha paistab, nagu tegu oleks peene neiuga.

*Eks minu must võind muidu jooksta,
kimmel võind kiba vidada,
paat võind paasa ringutada,
ennem kui neid aga neidusida,
mis on poolele peetud,
pealt aga peene neiukene,
alt juba ammu naesukene.*

EÜS IV 1625 (92) < Pilistvere (1907)

Mõlemast laulust ilmneb, et igasugune kergemeelsus on pahe ning Hupeli sõnad selle kohta, et noormeestega vahekorras olemine on auasi (Metsvahi 2015: 111), ei ole tõsi. Neiud, kes abielus polnud, pidid jääma väärivateks ning isegi, kui enne abiellumist mõni neiu lapseootele jäi, järgnes sellele üsna kiiresti abiellumine.

Kergemeelsusega seostati ka seda, kui neiu lõi suhteid venelaste või sakslastega. Võõrast soost meestega magamine kahjustas neiude mainet. Hupel on tähele pannud, kuidas tüdruk, kes sakslase või venelasega kõlvatut elu elab, on talupoegadele põlgusväärne. (Laur, Metsvahi 2015: 112; Koemets 1983: 97) Samuti toob ta välja, et rahvalauludest kõlav hinnang sakste armukeste kohta on halastamatu ning sakste ümmardamise tulemuseks on tavaliselt noore inimese nurjaläinud elu. (Koemets 1983: 100–102)

Lisaks muudele olulistele pahedele märgib Ea Jansen ära Hupeli kirjelduse selle kohta, et sakslaste ja venelastega vahekord on paheline. Ta kirjeldab eestlaste kalduvust joomarlusele ja liiderlikkusele, sellele, et abieluelsest puhtusest lugu ei peeta ja vaid sakslase või venelasega magamist peetakse patuks (Jansen 2007: 121)

*Üeldi mind sõjame' sõbra,
üeldi mind kalame' kaasa,
venelaise vennanaine;
üeldi minu saksa sallitava,
isanda himu ajaja,
noorte meeste meelekene,
puepoiste poorikene,
linnaipoisi lindikene.
Mina aga kuulin, kohe mina kostin:
"Tooge kruusi, ma kuseksin,
andke klaasi, ma laseksin,
las mina kusen kruusi sisse,
lasen laia klaasi sisse!
Tulgu siis mehed mekkimaie,
noored mehed nuuskimaie -
kas mina sõjame' sõbra
või mina kalame' kaasa,
vene-aga-laisa vennanaine;
kas mina saksa sallitava,
isanda himu ajaja,
noorte-aga-meeste meelekene,
linnaipoisi lindikene,
puepoisi poorikene.
Enne aga saaneb hundist hoora,
jäneksest saab järsku litsi,
karust saab kahelapselise,
enne kui minust midagi!"*

H II 9, 630/1 (20) < Haljala (1888)

Laulust peegeldub suhtumine nii venelastesse kui sakslastesse, aga jällegi seostatakse seda ka üldisemalt kergemeelsete elukommetega. Laul annab aimu sellest, et jutt võib olla ka lihtsalt laim. Sellise laulu mõte ei pruugugi olla mitte see, et kedagi peeti kergemeelseks või

selliseks, kes sõduritega vahekorda astuks, vaid võis olla hoiatuseks, sest nagu Merili Metsvahi (2015) kirjeldas, oli Hupeli järgi ikkagi vähe neid, kes sõduritega vahekorda astunud oleks. Paheks võib seda lugeda ikkagi, sest lauludest ilmneb negatiivne suhtumine sellisesse käitumisesse.

Abielulehes on samuti tõstatatud poleemikat selle üle, mida arvata kergemeelsest naisest. Kirjutaja Tiiu soovib lugejate arvamusi sellest, milliseid naisi mehed hindavad ja eelistavad. Talle on jäänud mulje, et mehed vaatavad vaid kergemeelseid naisi ning vooruslikkus neid ei huvita. Välja toob kirjutaja selle, et tema ise on naine, kes patustab, on seikleja ning elurõõmude nautija. Jutust tundub, et ta ise justkui mõistaks nii oma teguviisi kui ka meeste eelistusi hukka. Kirjast kõlab läbi ka provotseeriv toon kergemeelsuse suunas ning kiri võib olla kellegi huumor või soov juhtida tähelepanu hoopiski õilsatele naistele. Vastust kirjale võib aga tõsiselt võtta.

Ons selles keha ja hing?

Ei tea isegi, millest küll oleneb see, et meeldin peaaegu igale mehele, kellega tutvunen. Mis ma ka iial ei teeks või patustaks, ikkagi leian nende silmis armu ja poolehoidu. Olen küll võrdlemisi kena (kuid mitte iludus) ja rõõmus, elav ning kirgline. Aga kui juhtub, et peaksin kellelegi kirjutama, siis pöördun selles asjus mu usaldava sõbranna poole, kellel selleks eriline sügav andekus, ja tõesti võib vallutada karmimadki hinged. Niivõrd hästi on talle tuntud inimhinge sügavused. Kuid isiklikult kahjuks leiab ta liig vähe poolehoidu, kuigi ta tõesti vääraks enda puhta ja puutumata mineviku pärast enam lugupidamist kui mina, kes olen seikleja ja elurõõmude nautija. Olen niivõrd rohkem elukogenud ja tunnen, et mehed ei austa ega hindagi vooruslisi ja õilsaid naisi, küll aga kergemeelseid ja anduvaid. Miks on mehed sellised, et eelistavad vaid selliseid, nagu olen mina? Sooviksin meeeldi lgp. Lugejate arvamisi mu avameelse enesepihtimuse kohta.

Tiiu.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931e

Järgnev vastus illustreerib seda, et kergemeelsus ei saa kunagi osaks naiste voorustest, ning see, kui mehele meeldib kergemeelne ning anduv naine, näitab, kui nihkes on on mehe enda väärtushinnangud.

Vastus "Tiule".

("Abieluleht" nr. 36)

"Tiiu tasane ja helde", oli vanasti, ent nüüdne Tiiu seikleja ja elumõnude nautija, meeldib igale mehele, kadestamise väärt. Ja kõik olekski korras, kui ka see viimane tõsi oleks. Ent see jätabki palju kahelda. Võite küll tõesti paljudele meeldida, kuid ainult kergemeelse naisena, kellega veedetakse vaid mõni lõbus tunnikene. Mehele aga, kes hindab naise voorusi, Teie

küll ei meeldi, ehkki paljud Teile seda viisakuse pärast ei ütle. Teie väide, et mehed hindavad kergemeelseid ja anduvaid naisi, võib maksev olla vaid nende meeste kohta, kes kaotanud hingest õrnamad tunded. Nende silmis võite ka armu leida oma patustamisele. Nad sarnanevad Teile. Meeste silmis aga, kes hindavad naises hinge, mitte keha, olete Teile põlatud.

N.Nõmm, Piirsalust.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931f

Seda, et linna- või maanaiste seas kergemeelsus kuidagi lubatav oleks, väita ei saa.

Pole oluline, milline on vaatepunkt, kergemeelsus on ikkagi pahe ning taunitav tegevus.

Kergemeelsust mõistetakse hukka ning õigete väärtustega mehele meeldib vooruslik naine.

Abielulehes toob kirjutaja Gratia välja kaks olulist teemat. Alatu on see naine, kes end mehele kaela määrib, ja see, kes tahab hävitada oma lapse.

Vastus "Ollyle."

("Abieluleht" nr. 26.)

Teile näib haiget tegevat see, et nimetasin alatuks naist, kes ennast mehele kaela määrida püüab ja vaatamata sellele, et mees temaga nõus on abielluma, tahab hävitada oma lapse. Kes ta siis on? Kas siiski aus?

Seda võiks veel mõista, kui naine püüab vabaneda rasedusest, kui tal pole lootusi, hirmu pärast, et ta lapsele kõike tarvilikku pakkuda ei suuda, vast ka häbi pärast avaliku arvamise eest. Aga kui ta seda teeb abielludes, siis on ta alatu. Pean igat abielu, kus hoidutakse lapsest oma heaolu pärast, naisele häbistavaks.

Naine on loodud emaks, ja kui ta seda ise takistada püüab, on see kõige suurem patt.

Teie olete Romeo kuidagi omaviisi võtnud, et ta vist pole mõelnudki veel abielluda, see ainult on jutt, ja pimesi meest armastades naine teeb aborti j.n.e.

Mina võtsin küsimuse nii, kuidas ta esitati, midagi ei hakanud ma sinna juurde arvama ja vastasin nõnda, kuidas mina toimiksin Romeo asemel. Ega ma sellepärast veel ei eita, et mehi on olemas, kes ennast päästa püüavad alimentide maksust, sel puhul sooviksin küll naisele selgemat pead armastades ja rohkem enesetunnet. Sarnasele mehele ei maksaks ka naiseks kippudagi.

Gratia.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931g

1931. aastal mõistab kirjatüki autor abordi tegemise hukka. Tema jaoks on ainsaks õigustuseks aborti teha see, kui majanduslik seis on liiga kehv või tuntakse häbi olukorras, kus lapse isa ei võta lapse eest vastutust ning ei abiellu naisega, kelle on rasestanud. Samuti kui naine kardab selle pärast, kuidas teda hinnatakse siis, kui on näha, et tal pole lapsele

võimalik kõike pakkuda. Kui asi aga puudutab abielu ja lapse saamisest hoidutakse isikliku heaolu pärast, pole see kuidagi vastuvõetav.

Lõigus avaldub kaks väga olulist aspekti. Esiteks ühiskondlik hinnang. Kui naine kardab saada negatiivse ühiskondliku hinnangu ohvriks, siis antakse tema teguviis andeks. Nagu varasemalt väljendanud olen, on nii Aristotelese filosoofia (Lill 1997) kui Oskar Looritsa (2000) mõtete järgi pahed ja negatiivsus mõisted, millele ühiskond ise annab hinnangu. Kirjutaja Gratia annab omapoolse hinnangu abordi tegemisele. Ühelt poolt väljendab ta seda negatiivse teguviisina, teisalt toob välja need aspektid, millal abort poleks niivõrd paheline tegevus. Selgub, et abielus olles abordi tegemine on pahe.

Järgmise teemana käsitlen lapsetappu, mida ei saa mõista samasuguse aktina, nagu on abort, kuid temaatiliselt on teod sarnased. Aivar Jürgenson (1998) ütleb, et abort ja lapsetapp on eetiliselt seotud. „On selge, et nii nagu imiku tapmise ja kahe-kolmeaastase väikelapse tapmise vahel pole kvalitatiivset erinevust, ei saa ka abordi ja lapsetapmise vahel ei bioloogilises, saati siis eetilises plaanis kvalitatiivset erinevust näha.” (Jürgens 1998: 14) Ta mainib veel, et abordiprobleem on igipõlise lapsetapu ilmingu kaasaegne ekvivalent.

Lapsetapp oli talupoegade seas tabu. Seda kinnitab ka Jürgenson: „Niisiis kuulub laste tapmine – vähemalt meie kultuuriruumis ja vähemalt ajaloolisel ajal – nähtuste hulka, mida ühiskond ja avalik arvamus taunis.” (Jürgenson 1998: 13) Rahvaluule annab aimu sellest, et lapsetapu akti siiski juhtus. Hupel kirjeldab peamise lapsetapu põhjusena vaesust ja kartust, et laps jääb nälga. Peamiselt olid lapse tapjad Hupeli sõnul naised ja harvem tüdrukud. (Metsvahi 2015: 117)

Vaesuse ja nälja kartus ilmestab Abielulehes välja toodud Gratia kirjutist, kus andeks antav on see, kui aborti tehakse põhjusel, et lapsele pole võimalik kõike vajalikku pakkuda.

Rahvapärimusest selgub, et rahva hinnangul see siiski lapse hukkamist kuidagi ei õigusta. Ülo Tedre koostatud rahvalaulude antoloogia (1971) kirjeldab lapsetappu igast küljest pahena, välja on toodud laulud „Lastehukkaja“, „Lastehukkaja ähvardamine“, „Lastehukkaja pilge“ ja „Kuhu laps panna“ (Tedre 1971: 223–224), mis kõik räägivad sellest, kui vale tegu on oma laps tappa.

*Joose, litsi, karga, hatta,
joose mõtsa meie manta!
Mitu Toomast sul turba all,
mitu Simmu silla all,
mitu Märti mätta all,
mitu Kaie kalmudel,
mitu Peetrit peenra all!*

E 23288 (10) < Helme (1896)

Laulust kajastub suhtumine naisesse, kes on lapse tapnud. Sellist naist pilgatakse, sõimatakse ning mõjutatakse lahkuma inimeste seast. Ühiskondlik hinnang on selline, mis ei pea kuidagi lapse tapmist õigustatuks.

“Külaühiskond tsenseeris kehtivaid käitumisnorme ja sanktsioneeris nende alusel üleastujaid. Abieluväliste laste sünd, mis paljastas eksimise normatiivsete käitumisreeglite vastu, pälvis üldise hukkamõistu. Naised ja tüdrukud, kes püüdsid häbist pääseda ja salaja oma lapsed tapsid, olid kahe tule vahel: ühelt poolt ähvardas neid kuriteo ilmsikstuleku korral ühiskonna hukkamõist ja karistus, teisalt rõhus saladuses hoitud süükoorma raskus.”

(Jürgenson 1998: 11) Järgmine laul annab aimu sellest, kuidas, nagu ka eelmises laulus, öeldi lapse tapnud naise kohta lits ja lapse tapmist seostati kergemeelsete elukommetega.

*Mis sa laulad, laiska litsi,
veeretäd, vedelä litsi!
Minä eilä teilä käisin:
sina lakkassa magasid
venelase alla kuuve,
alla karjatse kasuka.
Tegid titted, vääntsid kaulad,
panid pappita mahaje,
kösterita kellerisse.*

H II 37, 186/7 (2) < Vaivara (1892)

Viimases laulus ilmneb kaks olulist aspekti. Naist, kes oma lapse tapab, peetakse kergemeelseks, aga lisaks sellele tuleb laulust välja, kuidas hukkamõistu väärrib see, kui tapetud laps on maha maetud ilma kristlike kombeid järgimata. Laps on lihtsalt maha maetud ning jääb mulje, nagu poleks teda kunagi olemas olnudki, ta on maha saladud. Teisena tuleb laulust veelkord välja ka varasemalt mainitud suhtumine sellesse, et venelastega vahekorda astumine ja suhete loomine polnud hea näitaja.

Ea Janseni (2007) järgi on Hupel kirjeldanud seda, et eestlane elavat väga mustalt ja tal on halb hais juures, kuid samas uhkustavad naised rikkalike hõbeehetega rinnal ja peakattel. (Jansen 2007: 121) Talupojaühiskonnas oli naiste rikkuse näitajaks tihtipeale see, kui palju ehteid neil oli. Naiste rikkusest räägib nii mõnigi laul Ülo Tedre toimetatud eesti rahvalaulude antoloogia 3. köites.

Lauludes olevad soovid on erinevad. Esimene alltoodud laul kirjeldab seda, kuidas rikas naine on soovitud, sest tuleb ja toob rikkuse endaga kaasa. Teine laul kirjeldab aga seda,

kuidas kulda ja hõbedat ja muud varalist rikkust pole vaja. (Tedre 1971: 263) Oluline on hoopis see, et naine oleks töökas. Mainitud on ka põhjused, miks rikkus naise pahe on – nimelt käivad rikkusega kaasas kurjus ja laiskus.

*Ärgu, ärgu, vennikene,
ärgu santi meil sadagu,
ärgu tulgu meile tumma,
ärgu rutaku rumala,
ärgu tõtaku tõbine!
Tulgu meile rinnu rikas,
rinnu rikas, kõnnu kõrki,
kes toob hõlmassa hõbedad,
tasku sees toob talderida,
hobuturjal tukatida!*

E 3475617 (8) < Kadrina (1897)

*Ma'p taha kulda, hõbedat
ega vaskida vanada
ega raskita rahada
ega peenta penningida!
Ma tahan noorta neitsikesta -
töötegitjat, vöökudujat,
laila raamatu lugejat,
suure kirja kirjutajat,
paberite paugutajat,
lõuendite lõksutajat!
Kurjus hoolib kullastagi,
pahus palju helmistagi,
laiskus laiasta rahasta.*

EKÜ, F 232 b, 121 (135) < Kadrina (1800-1843)

Üldiselt jagunevadki Tedre (1971) järgi rikkuse eelistused kaheks. Rikast naist endale ei soovita, sest rikka naise kõige suuremaks paheks on see, et ta pole ilmselt töökas. Sellisel naisel pole töö tegemise harjumust ning kõige olulisem talupojauhiskonnas oli jätkuvalt töö tegemine. Vaese naise vooruseid oli oluliselt kergem välja tuua kui rikka naise vooruseid. Rikka naisega käisid pigem kaasas sellised pahed nagu laiskus ja kurjus. Rikas naine läheb laiskusest haisema. (Tedre 1971: 270–271) Samas pole naise rikkus kõige suurem pahe, juhul kui naine rikkuse abielludes endaga uude perre kaasa toob.

Järgnevas laulus öeldakse konkreetselt välja sõnad „ära sina võta rikast naist“, mis on selgelt pahelise tunnuse kirjeldus. Taaskord on välja toodud see, miks vaene naine on abiellumiseks parem – ta teeb lihtsalt rohkem tööd.

*Hellakene vennakene,
kui lääd naista võttemaie -
ära sina võta rikast naista,
võta aga vaene naine!
Vaene naine lüpsab lehmad,
ajab karja kauge'ella,
sead suure söötilella,
hobused Oti odra-aeda, kanad
Kadri kapsa-aeda.*

H II 27, 234 (19) < Palamuse (1888)

1931. aasta Abielulehes on ilmunud murekiri selle kohta, kuidas naised on rahast pimestatud ja ajavad vaid rikkust taga. Sellisest naisest soovitakse pigem hoiduda, et tunda tõelist armastust. Autori sõnadest selgub, et armastus ja rahaahnus ei saa käsikäes käia.

Mispärast on naised raha võimuses?

Olen 28 a. noormees. Mul oleks ka soov ehitada omale pesakest ja tuua koju väike armas naisuke. Kuid praegusaja naiste tormijooks varanduse peale on mind hoidnud astumast seda sammu. Teenin praegu olles heal kohal ühes riigiasutuses kaunis kenakest palka ja usun kindlasti, et naised, kes mind nagu mesilased piiravad, on heitnud pilgu mu palgale, millega võiksin hästi end sisse seada ja muretult elada. Võib-olla mind peetakse selle kõige kõrval vaid tähtsusetuks masinaks, kes vaid toob rahakoti igal kuul naisele ja see on kõik. Nüüdseaja naised näivad olevat pimestatud rahast ja selle mõjust ja tõsisel mehel, kes ihkab vaid truud südant ja armastajat hinge, on raske astuda sammu, et abielluda ja olla naisele vaid rahakassaks. Mis peaksin tegema, et ära tunda tõsist armastajat ja rahahimulist naist? "Shnuki" Tallinnast.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931h

Kirjutaja Shnuki mure on ühtpidi arusaadav. Tema otsib endale kaaslast, kes oleks temaga koos armastuse pärast ning ei paneks rõhku sellele, milline on mehe sissetulek. Abielulehtedest selgub, et mehed otsivad enda kõrvale pigem kaaslasi, kes oleks ka varakad või vähemalt enam-vähem võrdsed. See lahendas probleemi, kus naist või ka meest süüdistati abiellu astumises valel põhjustel – kaaslase rikkuse pärast.

Talurahvas võis pidada kõige olulisemaks naise juures töökust ning varakus polnud kõige olulisem, sest töökas naine tõi selle varanduse niisamagi sisse. Reet Hiimäe (2015: 22) kirjutab, et rahvaluuletekstides väljendatakse hoopis ilu tihti varanduslikule olukorrale viitamisega. Kaunis pruut on see, kes kannab uhkeid siidirätte ja hõbehelmeid, sest see näitab

neiu väärtust. Naisel võis varandust olla, kuid talunaiste seas polnud see nii tähtis kui linnanaiste jaoks.

Linnaühiskonnas oli 1930. aastate alguses väga oluline see, mida mees naisele rahaliselt võimaldada sai, sest naistel kulus raha ka enda väljanägemise eest hoolitsemiseks. Näiteks kirjeldab Ene Mäsak (1993: 135–136), kuidas moodi järgides olid nooremad naised maal hakanud kandma aluspükse ja sukahoidjaid. 1930. aastail hakati linna eeskujul kandma lisaks karusnahksete kraedega talvemantlitele ka kevad-sügis- ja suvemantleid. Lisaks nendele kübaraid, tenniskingi ning isegi trikoosid ja siidisukki.

Samas toob Mäsak välja selle, et 19. sajandi lõpul erines maarahva üldine rõivapilt ikkagi linnarahva omast, sest linnamoega läksid kaasa vaid nooremad ja jõukamad. See, et ka maarahva seas said moega kaasas käimist lubada endale vaid jõukamad, annab aimu sellest, millised võimalused pidid olema linnas elavatel naistel selleks, et moega kaasas käia. Mees pidi naise meelest olema jõukas, selleks et võimaldada naisele seda, mida naine soovis.

Andreas Kalkun (2010) väidab, et valdav osa eesti talupoegade armumaagiast on selline, kus naine üritab meest mõjutada, sest abieluranda jõudmisest sõltus naise majanduslik ja sotsiaalne staatus ning isiklik õnn. Abielulehtedes oleva poleemika kohaselt võib järeldada, et ka 1931. aastal oli naise õnn, sotsiaalne ja majanduslik staatus peamiselt mehe kätes.

Lugejate kirjadest selgub, et meestelt eeldatakse rikkust ning võimalust naist hästi üleval pidada. Meeste poolt on tunda pigem seda, et naine on automaatselt rahaahne, kui soovib enda kõrvale jõukamat meest. Rikas mees tagas naisele kõik vajaliku ja hoidis ära pilked, mis vaesusega kaasas käia oleks võinud. Selgub jällegi see, et pahe olemus sõltub väga palju vaatenurgast.

Rahahimu oli paheline mõlemalt poolt vaadatuna, meeste meelest naise halb omadus, aga ka naised ise vaatasid rahaahneid mehi halva pilguga. Ühiskonna poolt oleks võinud ka vaesust pahena määratleda, sest kehv varaline seisund ei aidanud kuidagi kaasa näiteks naise heale väljanägemisele. Naissoo jaoks oli oluline hea välja näha ja ilus olla.

Ilu pahelisuus linnanaiste juures on Abielulehtedes saanud aga hoopis teistsuguse väljundi kui rahvaluules. Esile tuleb ilu kui käitumuslik pahe. Naised värvivad end, tahavad olla ilusamad, kui nad loomulikult on. Rahvaluules selgus vaid see, et ilu on halb naise välimust puudutav pahe, sest see võib segada naise töökust.

Ene Mäsak (1993: 137) kirjutab, et enda värvimine oli külas 1920. aastatel veel üsna võõras, kuid pidulikel puhkudel hakkasid noored naised üha enam kasutama puudrit. 1930. aastatel oli sagenenud ripsmete ja kulmude värvimine ning pidudel ja linnaskäikudel kasutati ka huulepulka. Abielulehtedes on korduvalt kurdetud probleemi üle, et naised kipuvad end

värvima ning see teeb mehed nõutuks. Sellist muret kurdab Don Juan.

“Milliseid abinõusid tuleks tarvitada?”

Olen juba viis aastat naisemees, aga kas teate, kallid lugejad, milline õnnetus mind on tabanud? Minul on väga kena ja armas naine, nagu nōps – kuid tal on siiski üks väike joon, mis mulle sugugi ei meeldi, nimelt: ta armastab ennast värvida, ehkki ta niisama väga kena välja näeb.

Mõelge ometi, igakord kui kuhugi läheb, kas või paariks minutiks toast lahkub – aga ikka istub ta enne peegli ette ja hakkab ennast “posserdama” puudri ja värvidega. Õieti öelda, tal polegi õigeid puuderdamise ega vōõpamise aribuute. Teeb seda õige primitiivsel viisil. Aga mulle ei meeldi see sugugi. Aga tema pintseldab ennast kka, kui vähegi võimalust selleks leiab. Ma ei tea, kas kõigil naistel on niisugune kaldumus enese ilusamiseks. Minu arvates pole sarnast toimingut üldse tarvis ette võtta. Inimene olgu sellega rahul, mis Jumal talle andnud, ehk teisiti öeldes, leppigu sellega, mis loomulik, kuid ärgu ennast ilmaaegu pintseldagu ega värvigu.

Ütlesin oma arvamise ka temale ja esitasin kategoorilise nõudmise, et vastasel korral lasen end temast lahutada. Tema teeb aga “magusa” näo ette ja ütleb, et tema toimingus midagi halba ei olevat. Nagu näha, ta vist ei mõtlegi oma kunstilisest ilustamisest loobuda.

Austatud lugejad, millise seisukoha peaksin nüüd võtma? Armastan oma naist ja ei tahaks iialgi end temast lahutada lasta, kuid mulle ei meeldi ja ma ei saa harjuda tema puuderdamise ja värvimisega, mis meie vahele lahkkelisid toob.

Meeleldi tahaksin kuulda arukate meeste ja naiste arvamist, ses suhtes. Millise väljapääsutee leiaksin ja milliseid abinõusid tuleks tarvitada, et näeksin oma kodus naist, keda armastan tema loomulikus ilus? Don Juan.

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931i

Ene Mäsak (1993) kirjeldab, et 1930. aastatel oli enda värvimine külades juba levinud. Ta väidab, et talurahvas püüdis välimuselt igati sarnaneda linnarahvaga. 19. sajandi teisel poolel varjati linnarahva eeskujul oma nägu ja käsivarsi päikese eest, et need pruuniks ei põleks, ning selleks, et näonahk valge püsiks, kasutati vahendeid nagu rōõsk piim, kasemahl, konnakudu ja sipelghape. (Mäsak 1993: 137)

Maanaised võtsid enda värvimist tõsiselt ja vōib järeldada, et selleks ajaks oli linnanaiste seas samuti selline komme saanud üsna harilikuks. “Nagu 1920. aastail ülemaailmsete tervishoiuliste uurimuste käigus kogutud andmed näitavad, ei olnud selleks ajaks enam suurt vahet linlase ja maainimese vahel, kui mitte arvestada, et linlased hoolitsesid oma välimuse eest korralikumalt ja järjekindlamalt.” (Mäsak 1993: 137)

Mehed samas nägid naiste ilustamises ikkagi pahet, olgugi et naiste endi meelest oli see aktsepteeritav. 1931. aasta Abielulehti sirvides tuli korduvalt esile seesama teema. Mehed

kurtsid ega osanud mõtestada seda, miks naine end värvima peaks. Järgmises kirjas on tõstatatud olulisi küsimusi selle kohta, kui suur pahe naiste värvimine on ja kui kaugele mehed selle pahe vastu võitlemisel valmis minema on.

“Gratia vastus neile kes teda arvasid vastuse vääriliseks?”

Mina ei mõelnud omas kirjas kaitsta naisi, kes on saanud värvipulkade ja puudritopside orjaks, kes maksku mis maksab aina punaseks ja lillaks värvitult tähelepanu enesele tõmmata soovivad. Ei koguni mitte, mina tahtsin öelda seda, et naist, kellel võivad olla väga head iseloomuomadused, ei või ometi veel hukka mõista selle väikese pahe, naiseliku edevuse pärast, kui ta ikka ilusam püüab olla kui juba isegi on.

Teie, mehed, soovitate ikka olla hästi tagasihoidlik meil naistel. Ma hindan väga voo­rust, mis nimetatakse tagasihoidlikkuseks, aga siis ei ole ta enam eht, kui see poogitakse külge olevusele, kes sellisena mitte sündinud pole. Ei või ju ometi enesele soovida naist, või meest ilma ühegi inimliku veata, sest pole ju meie isegi ainult voo­rustega varustatud. Või võib enesest keegi seda öelda, siis muidugi ei maksa mul vaielda Teiega. Lubage siiski mulle üks küsimus: Kas jätaksite neiu kosimata, kui talle kuidagi kogemata südame kaotanud olete, kes omab väga häid iseloomu omadusi ja nende kõrval naiseliku edevuse, mis väljendub püüdes ennast ilusamaks teha.

Kui mind kosiks üks tõsine ja tubli mees, kes põhimõttelik vastane naiste lokitud juustele ja värvitud huultele, ma usun kindlasti, et ta ometigi pühapäevalgi lubaks mul enesele soovida head hommikut, ega tee pahast nägugi, kui märkab, et ma just enne seda olen istunud peegli ees ja “maitsnud keelatud vilja.” Mis Teie arvate? Gratia

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931j

Gratia kiri väljendab ka seda, et tagasihoidlikkus on küll tore voo­rust, kuid väga palju oleneb inimesest see, kas ka individuaalselt selline käitumine ikkagi voo­rust on. Nagu Gratia kirjutab: “Ma hindan väga voo­rust, mis nimetatakse tagasihoidlikkuseks, aga siis ei ole ta enam eht, kui see poogitakse külge olevusele, kes sellisena mitte sündinud pole.” Sellega selgitab ta, et isikust ja isiku omadustest sõltub ka see, mis tegelikult paheline on.

Ühiskond võib ju naisele öelda, et enda värvimine ja ilustamine on pahe. Aristotelese filosoofiale põhinedes on aga pahe see, mis teeb inimese õnnetuks. Kui tagasihoidlikkus on inimese loomuse vastu ning see teeks ta õnnetuks, muutub iseenda ilustamisest loobumine ja tagasihoidlikkuse poole püüdlemine paheks.

Kui mehe vaatenurgast on selline käitumine pahe, siis tema on andnud oma hinnangu. See väljendab seda, et mehel on millegipärast negatiivsed emotsioonid vastava tegevuse suhtes. Aristoteles mõistab, et pahede ja kõlvatuse allikaks on tunded. (Lill 1997: 518)

See viib järelduseni, et kõik pahed olenevadki sellest, kes neid vaatab, millisest vaatenurgast pahesid hinnatakse ning millised tunded inimesel seoses mingite tegevuste või olemise viisiga tekivad. Samuti on tunded seotud ühiskondliku arvamusega, sest inimese enda väärtushinnangud sõltuvad palju sellest, mil moel ühiskond neid hinnanguid mõtestab.

Selliseid käitumisega seotud omadusi, mis ühiskonna poolt pahedeks loetud, on Abielulehtede näitel isegi rohkem kui vaadeldud rahvaluules. Lisaks sellele, et naised end värvida armastavad ning rahaahned on, käsitletakse Abielulehtedes ka seda, kas naised peaksid suitsetama ja jooma ning kui palju on naisel kombekas väljas tantsimas käia.

Sellised mured on peamiselt meeste küsimused ning see näitab, et ka ühiskonna ja normide muutudes vajavad inimesed teiste arvamusi, et iseenda jaoks pahesid defineerida ning aru saada, millised on uued normid.

Kokkuvõte

Käesolevaga olen vaadelnud Abielulehtede kirjades ning Ülo Tedre toimetatud „Eesti rahvalaulud. Antoloogia“ 3. köite rahvalauludes esinenud naiste pahesid.

Esimeses peatükis tõin välja pahe kui sotsiaalse konstruktsiooni. See peatükk annab aimu sellest, et inimeste arusaam õigest ja valest ning pahedest ja voorustest on ühiskonna poolt konstrueeritud. Ühiskond moodustub inimestest, kes neid konstruktsioone loovad.

Teises peatükis keskendusin naise omaduste määratlemisele, tõin välja need omadused, mis tagasid naistele talupojaühiskonnas hea hinnangu. Peatükist selgus töökuse tähtsus naise omaduste hindamisel.

Kolmandas peatükis olen välja toonud naiste pahed, jagades need kolme rühma. Esimene puudutab naise välimusega seotud pahesid, teine naise iseloomu puudutavaid pahesid ning kolmas vaatlleb naise käitmisel esinevaid pahesid. Kõikides alapeatükkides olen toonud välja rahvaluules esinevad pahed ning võrrelnud neid Abielulehtedes ilmnenuid pahedega.

Naise välimusega seotud pahede vaatlusest selgus, et naise välimus peab olema selline, mis hõlbustab töö tegemist. Kui naise välimus hakkab segama naist ennast või näiteks tema meest, on see negatiivne. Rahvaluulest selgus, et naise valikul peaks mees lähtuma sellest, kas naise välimus annab edasi ka tema töökust. Abielulehe kirjades selgus, et ühiskondlik hinnang naise välimusele pole alati määrav ning arvamused jagunevad kaheks. Iga indiviid võib teha valiku, kas jämedad jalad on hea või halb omadus, sest arvamusi on erinevaid.

Naise iseloomu pahede käsitlus selgitas välja selle, et ka naise iseloom peab näitama töökust. Laiskus on väga suur pahe. Mehele saamisel ei ole abiks ka see, kui naine on kuri ja äkilise loomuga. Naine peaks olema tasase loomuga ja töökas. Rahvaluulest ilmnes, et naise välimuses võib olla omadusi, mis annavad selgeid vihjeid tema iseloomu kohta. Näiteks seostatakse mustade kulmudega naisi kurjusega. Abielulehest selgub, et hea iseloom on selline, mis edukuse poole aitab. Inimene peab olema sitke ja ei tohi alla anda.

Naiste halbade kommete ja käitumise peatükist ilmnevad mitmed naiste omadused, mis mehele saamiseks olulised on. Naine ei tohi olla truudusetu ega kergemeelne. Kergemeelsusega on seotud erinevad probleemid, näiteks venelaste ja sakslastega magamine või laste hukkamine. Mõlemad olid sellised tegevused, mis kindlasti mehele saamist

takistasid ning ühiskonna silmis pahelised olid. Lisaks selgus, et ka liigset rikkust võidakse pahena näha ning sellega seotult ka rahaahnust.

Rahvaluulest ilmnes, et peamiselt on rikkus pahe. Naine võis küll jõukas olla, kuid rikkusega seostati omadusi, mis viitasid naise laiskusele või puudulikule töö tegemise harjumusele. Abielulehtedes selgus, et rahaahnust peetakse nii naiste kui ka meeste paheks, kuid linnanaiste jaoks oli siiski mehe jõukus oluline. Naiste jaoks oli oluline hea välja näha ning see eeldas head varalist seisut. Pahena ilmneb seegi, et naised värvivad end ning meestele see ei meeldi. Mehed ja naised nägid seega pahelisust erinevalt. Mehed hindasid loomulikku välimust, naised soovisid moega kaasas käia ning toimida nii nagu teised naised nende ümber.

Nii vaadeldud rahvalauludes kui Abielulehes ilmunud lugejatevahelises poleemikas on selgunud olulised pahelised näitajad naiste puhul. Tööst selgub, et kõik, mis kaldub äärmustesse ja millele ühiskond on vastava hinnangu andnud, ongi pahe. Kui rahvalauludes annavad hinnanguid vanemad naisterahvad, siis Abielulehtedes on selgelt näha, et hinnangute andjateks on suurem grupp inimesi ning murede kirjutajad ei otsi niivõrd vastust sellele, mis on ühiskonna meelest paheline, vaid otsivad kinnitust sellele, kas see, mida nad ise arvavad paheks olevat, on ka ühiskonna meelest pahe.

Rahvaluulest selgub, et pahelised omadused takistavad mehele saamist. Kui naise omadused kalduvad äärmustesse, on ta liiga pikk, liiga lai, liiga rikas, liiga ilus, siis sellist naist mehed pigem endale ei kosi. Välja tuleb see, et mitte ainult abiellumata neid pole pahelised, vaid ka juba abielus olev naine võib paheline olla. Naise abielustaatus ei näita paheliste omaduste täielikku puudumist, vaid seda, et enne naise kosimist võivad pahed märkamatuks jääda ning ilmnedas alles siis, kui mehel naine juba võetud on. Naise elus siiski see enam suuresti midagi ei määra, sest üks elu olulisemaid siirderiitusi on juba seljataga.

Tööst selgub, et pahelisus oleneb ühiskonna hinnangust ja ajastust. Pahed on ajas muutuvad. Kui rahvalaulust selgub, et 19. sajandi lõpul on liigne ilu naise pahe, siis 1931. aastaks on ilu pahe muutunud nii palju, et naine võib ilus olla ning see on tervitatav, kuid pahe on see, kui naine muudab end ilusaks abivahendeid kasutades. Oluline eristus tuleb ka sisse linna- ning maanaiste puhul, olgugi et ka maanaiste sekka jõudis kõik see, mida linnanaised ilusaks pidasid. Maanaised pidid lähtuma sellest, et oluline osa nende elus on töö ning ilus olemine oli teisejärguline. Linnarahva seas leidis aga naisi, keda mehed üleval pidasid – neil oli aega panna rõhku oma välimusele.

Mõlemal perioodil oli naiste jaoks oluline meeste varaline jõukus. Talupojaühiskonna naise jaoks oli normaalne soovida enda kõrvale jõukamat meest ning sellele ei vaadatud halva

pilguga. 1930ndatel oli aga rahaahnus naise juures omadus, mida mehed nägid pahena, olgugi et naiste soov enda kõrvale jõukas mees leida, oli arusaadav. Järeldus on see, et aja jooksul pahed muutuvad ja muunduvad ning ühiskonna hinnangud teisenevad.

Naiste pahelisus on ka pärast töö kirjutamist minu jaoks endiselt väga põnev ning uurimist vääriv teema. Sellesse oleks vaja veel rohkem süüvida, uurides suuremat hulka rahvaluuletekste, aga ka Abielulehti aastatest 1932 ja 1933 ning kõrvutada neid tänapäevase naise kujutluspildiga ühiskonnas. Selline võrdlus annaks suurema pildi sellest, kuidas on naise kuvand muutunud ja kuidas erinevad pahed aja jooksul ühiskonna silmis muutuvad või devalveeruvad. Selle töö mahus kahjuks polnud seda võimalik teha.

Summary

„Disvalues of women. The Depiction of Negative Qualities of Women in Abieluleht (Marriage Paper) from 1931 and in runic songs in the Anthology of Estonian folk songs (1971)“

In my bachelor's thesis, I have explored the occurrence of disvalues, which were related to women.

In the first chapter, I generalise on these values as being socially constructed, which gives an insight to the nature of how bad virtue could be dependant on individuals understanding of right and wrong.

Furthermore, in the second chapter, I discuss those qualities of women, which granted them a good public image in estonian feudal society, mainly noting laboriousity to be one of such traits.

The third part of the thesis, the categorisation of negative qualities related to women, was divided into three main groups: depraving aspects in relation to the exterior appearance of women; depraving qualities, which were attributed to certain personality traits and depraving factors, that were associated with behaviour.

With the method of close reading, I concluded from the samples of my analysis, that both personality and appearance where evaluated as negative by men, when they referred to the inability or probability not to work hard, in other words anything, that linked to a probable lazyness, was considered negative.

Besides being wealthy, unfaithfulness and being easy woman qualified as vice. In my thesis, I draw a conclusion, that the consideration of women being vicious demonstrate a depedance on society and epoch, as the value of the beauty for instance has changed over time.

The previous assumption was made, when I recongnized the change in attitude towards beauty in runic songs from the end of the 19. century, where it was considered vicious for a woman simply to be too beautiful, to what was considered a disvalue in Abieluleht (Marriage Papers), where it is often stated, that putting on make-up is a negative quality.

Kasutatud kirjandus

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931a - Abieluleht nr 32 20. september 1931 lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931b - Abieluleht nr 33 27. september 1931 lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931c - Abieluleht nr 13 10. mai 1931 lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931d - Abieluleht nr 15 24. mai 1931lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931e - Abieluleht nr 36 18. oktoober 1931 lk 4

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931f - Abieluleht nr. 38 31. oktoober 1931 lk 4

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931g - Abieluleht nr 27 16. august 1931 lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931h - Abieluleht nr 10 19. aprill 1931 lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931i - Abieluleht nr 14 17. mai 1931 lk 5

Kirjavahetus ja poleemika lugejate vahel. Küsimusi ja kostmisi. 1931j - Abieluleht nr. 13 10.mai 1931 lk 5

Bell, Daniel 1990. Murrangud kolmes maailmavaates ja valdkondade segunemine. – Akadeemia, nr 4, lk 686-700.

Berger, Peter L., & Luckmann, Thomas 2018. Tegelikkuse sotsiaalne ülesehitus. Teadmussotsioloogiline uurimus. Tartu: Ilmamaa.

Ehin, Kristiina 2003. Naise identiteedi muutus pärast Esimest maailmasõda - rahvalaul kõneleb. Jaago, T.; Kõresaar, E. (Toim.). Pärimus ja tõlgendus: artikleid folkloristika ja etnoloogia teooria, meetodite ja uurimispraktika alalt. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 158–172.

ERIA III = Eesti rahvalaulud. Antoloogia III. Toim. Ülo Tedre. Tallinn: Eesti Raamat 1971.

Hiiemäe, Reet 2015. Armastus Eesti rahvapärimuses. Tallinn: Pegasus.

Hupel, August Wilhelm 2016. Neitsilikkuse väärtusest eestlaste ja lätlaste hulgas. – Tuna. Ajalookultuuri ajakiri, nr 4, lk 2–6.

Jansen, Ea 2007. Eestlane muutub ajas : seisusühiskonnast kodanikuühiskonda. Tartu: Eesti Ajalooarhiiv.

Jürgenson, Aivar 1998. Tapetud laps ja lapsetapmine pärimuses sotsiokultuurilisel taustal. Mäetagused, nr 8, lk 28–57.

Kalkun, Andreas; Sarv, Mari 2014. Seks ja poeetika: regilaulu peidus pool. – Vikerkaar, nr 29 (4-5) lk 91-108.

Kalkun, Andreas 2010. Naiselikkus, mehelikkus ja seksuaalsus talupojakultuuris. Siin kasvab priskelt eesti neiu ja sirgub eesti mehele? Brigitta Davitjants (Toim.). Kapiuksed valla. Arutlusi homo-, bi- ja trasseksuaalsusest. Tallinn: Avatud Eesti Fond, MTÜ Eesti Gei Noored, lk 12-22.

Koemets, Aino 1983. Naisori mõisas. Laugaste E. (toim). Kui ma pääsen mõisast. Tallinn: Eesti Raamat, lk 63-119

Laur, Mati; Metsvahi, Merili 2016. Talutüdruk valgustuse paistel. Lisandusi August Wilhelm Hupeli artiklile. Tuna. Ajalookultuuri ajakiri, nr 4, lk 7–13.

Lill, Anne 1997. Eetika või moraal. Inimloomuse täiustest ja pahedest antiikaja pilgu läbi. – Akadeemia, nr 3, lk 503-532.

Loorits, Oskar, & Runnel, Hando 2000. Meie, eestlased. Tartu: Ilmamaa.

Metsvahi, Merili 2015. "Tüdrukut poisi käte vahelt magamast leida pole nende seas häbiasi."

August Wilhelm Hupeli avaldatud talupoegade seksuaalelu kirjeldused eesti perekonna ajaloo kontekstis. Ariadne Lõng: nais- ja meesuurungute ajakiri, nr 1/2, lk 104–127.

Metsvahi, Merili 2016. Sugudevahelise suhtlemise ja kosimise teema Ksenia Mürsepega tehtud intervjuudes. Helen Kästik, Eva Saar (Toim.). Setumaa kogumik. Tartu Ülikooli Kirjastus. (Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraamat; XV-XVI), nr 7, lk 93–117.

Mäsak, Ene. Vastastikuseid mõjutusi eesti linna- ja maaolmes. – Muunduv rahvakultuur. Toim. A. Viires. Tallinn 1993, lk 132–150.

Pseudo-Aristoteles 1997. Loomutäiusest ja pahedest. – Akadeemia, nr 3, lk 533-541.

Raud, Märt 1961. Eesti perekond aegade voolus. Stockholm: Kirjastus EMP.

Rüütel, Ingrid 2017. Rahvalaulud ja rahvamuusika Virumaal. – Mäetagused, nr 67, lk 41-74.
<http://www.folklore.ee/tagused/nr67/ryytel.pdf> Kasutatud 10.05.2018

Tarkmeel, Anneli 2016. Oh ajad, oh kombed!. Meie Maa, 2. aprill.

Tedre, Ülo 1998. Inimelu kesksed sündmused. Koost ja toim: A. Viires, E. Vunder. Eesti Rahvakultuur. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, lk 409-433.

Weinberg, Bernard 1953. From Aristotle to Pseudo-Aristotle. Comparative Literature. Oregon: Duke University Press, Vol. 5, No 2, 97-104.

Ojam, Indrek (2012). Naise kujutamine eesti nüüdisanekdootides : kriitiline ülevaade. – Mäetagused, nr 52, lk 47–64.

Kasutatud veebilehed

Eesti rahvusbibliograafia kodulehekülj. (i.a). Kasutatud 13.05.2018

<https://erb.nlib.ee/?kid=13200082>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ Liisi-Reet Reinet _____,
(*autori nimi*)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
Naiste pahed. Naiste negatiivsete omaduste kujutamine 1931. aasta Abielulehtedes ja Eesti
rahvalaulude antoloogia (1971) regilauludes,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ Merili Metsvahi _____,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **21.05.2018**